

TERÖR EYLEMİ YÖNTEMİ OLARAK ADAM KAÇIRMA: BOKO HARAM VE CHIBOK KIZLARI ÖRNEĞİ

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Doç. Dr. Özlem ÖZDEMİR

Fenerbahçe Üniversitesi

İletişim Fakültesi

ozbah2002@gmail.com

ORCID: 0000-0001-2345-6789

Yüksek Lisans: Erol Başaran BURAL

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi

erolbural@teram.org

ORCID: 0000-0002-3355-2018

Gönderim Tarihi: 29.07. 2021 Kabul Tarihi: 13.10. 2021

Alıntı: ÖZDEMİR, Ö. & BURAL, E. B. (2021). Bir Terör Eylemi Yöntemi Olarak Adam Kaçırma: Boko Haram ve Chibok Kızları Örneği. *AHBV Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi*, 3(2),9-24.

ÖZ: Güvenlik ve barışın korunmasının önündeki en büyük engellerden birisini teşkil eden terörizm, siyasal davranışları şiddet kullanarak etkilemeyi amaçlamaktadır. Bu amacı sürdüren terör örgütleri; silahlı saldırı, bombalı eylem, suikast ve adam kaçırma gibi çok sayıda ve farklı terör eylemi yöntemiyle siyasi erkler üzerinde baskı oluşturmaya, amaç ve taleplerini kamuoyuna duyurmaya çalışmaktadırlar. Rehin almak amacıyla adam kaçırma yöntemini kullanan terör örgütleri sadece taleplerini kamuoyuna duyurmak değil aynı zamanda devletlerden bir takım tavizler koparmak amacını da gütmektedirler. Günümüzde adam kaçırma türü terör yöntemini en sık kullanan örgütlerden birisi de Boko Haram terör örgütüdür. Nijerya ve komşu ülkelerinde faaliyet gösteren din motifli terör örgütü Boko Haram düzenlediği bu eylemler neticesinde bugüne kadar 40.000'e yakın insanı öldürmüş, milyonlarca insanı yerlerinden etmiştir. Bu çalışmada amaç; sıklıkla kullanılan adam kaçırma terör eylemi yöntemini, Boko Haram terör örgütü çerçevesinde incelemektir. Bu kapsamda çalışmada, öncelikle Boko Haram terör örgütünün etkin olduğu coğrafyada yarattığı terör tehdidi, terör eylemi yöntemleri ve bir yöntem olarak adam kaçırma eylemleri araştırılmıştır. Bu bağlamda, özellikle öğrencileri hedef alarak düzenlediği adam kaçırma eylemleri "Chibok Kızları" örnek olayı özelinde araştırılmıştır. Betimsel araştırma yönteminin izlendiği çalışmada, ikincil ve açık kaynaklardan toplanan veriler analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Güvenlik, Terörizm, Boko Haram, Adam Kaçırma, Chibok Kızları.

Kidnapping as a Method of Terrorism: The Case of Boko Haram and the Chibok Girls

ABSTRACT: Terrorism, which constitutes one of the biggest obstacles to the preservation of security and peace, aims to influence political behavior by using violence. Terrorist organizations are trying to put pressure on political powers and announce their aims and demands to the public through many and different methods of terrorist acts such as armed attacks, bombings, assassinations and kidnappings. Terrorist organizations that use the kidnapping method to take hostages not only aim to announce their demands to the public, but also to gain some concessions. Boko Haram terrorist organization is one of the organizations that use kidnapping method most frequently. The religiously motivated terrorist organization Boko Haram, operating in Nigeria and its neighboring countries, has killed nearly 40,000 people and displaced millions of people as a result of these terrorist actions. The aim of this study is to analyze the terrorist method of kidnapping, within the framework of the terrorist organization Boko Haram. In this context, first of all, the terrorist threat created by the Boko Haram terrorist organization in the region where it is active, the methods of its terrorist acts and kidnapping as a method were investigated. The "Chibok Girls" case study was specifically investigated. In the study, which followed descriptive research method, data collected from secondary and open sources were analyzed.

Keywords: Security, Terrorism, Boko Haram, Kidnapping, Chibok Girls.

Giriş

Antik çağlardan bugüne kadar süregelen terörizm olgusu, 21. yüzyılın en ciddi tehditlerinden birisi haline gelmiştir. Yüzyıllardır varlığını devam ettiren bu tehdidin hem amaçları hem de yöntemleri zaman içerisinde değişime uğramıştır. Günümüzde terör eylemlerinin; bir siyasi mücadele yöntemi olarak şiddeti yüceltmek, genele yayılmış güçlü bir korku duygusu yaratmak, medyada görünür hale gelmek ve siyasi değişime zorlamak hedeflerine sahip olduğu görülmektedir (Bak, 2017: 25).

Terörizm, şiddet yoluyla korku uyandırarak, karar vericilerin politikalarını ve toplumun davranışlarını değiştirmeyi amaçlayan bir yöntemdir. Teröristlerin kullandığı en yaygın şiddet eylemleri; bombalı eylem,

suikast, adam kaçırma¹, banka soygunu ve silahlı saldırılardır. Terör örgütleri; hedefin yıpratılması, sindirilmesi ve tahrik edilmesi gibi amaçlarla bu eylemlerin birisini veya kombinasyonunu kullanabilmektedirler (Kydd ve Walter, 2006: 49-56).

Terör eylemleri, kullanılan araç, gereç ve yöntemlere göre de çeşitli kategorilere ayrılabilir. Bu kapsamda terör eylemleri; ateşli silah kullanılarak düzenlenen saldırılar, patlayıcı ile düzenlenen eylemler, en yeni biçimiyle görüldüğü üzere çeşitli kara araçlarının kalabalıkların üzerine sürülmesi ve adam kaçırma eylemleri gibi farklı şekillerde tasnif edilebilmektedir (Bak, 2017: 26-27).

Mevcut istatistiklere göre bombalı saldırılar, terör eylemlerinin en yaygın kullanılan biçimlerinden birisidir. İstatistikler, ateşli silahların kullanıldığı saldırıları ikinci sırada göstermektedir. Rehin alma maksadıyla adam kaçırma eylemleri ise üçüncü sırada yer almaktadır. Rehin alma eylemleri ile terör örgütleri sadece kendi davalarını duyurmak değil, aynı zamanda yetkililerden doğrudan tavizler elde etmek amacını da taşımaktadırlar (Bak, 2017: 27).

2014 yılında Nijerya'da terör eylemlerinden kaynaklanan ölümlerin %80'inden sorumlu olan ve aynı yıl dünya genelinde en ölümcül terör örgütü unvanını kazanan Boko Haram ise terör eylemi yöntemi olarak, silahlı saldırı; bombalı eylem; intihar saldırısı; adam kaçırma, kasaba ve köy baskını yöntemlerini kullanmaktadır (Pricopi, 2016: 40-45). Nijerya başta olmak üzere Nijer, Çad ve Kamerun'a da yayılan Boko Haram terör eylemleri, sonucunda; 2,5 milyon insan yerinden edilmiş, 37,500'den fazla insanı öldürülmüş, 244,000 Nijeryalı mülteci olarak başka ülkelere göç etmiş, 2,295 öğretmen hayatını kaybetmiş, 1,400 okul yakılmıştır (The Global Centre for the Responsibility to Protect, 2021). 2009 yılından itibaren bölgeye büyük zararlar veren terör örgütünün dünya çapında adını duyurması, 2014 yılında 276 kız çocuğunu Chibok bölgesinde bulunan yurttan kaçırmaya olayının sosyal medya akitivizmi sayesinde dünya gündeminde yer almasından kaynaklanmaktadır. Özellikle Michelle Obama'nın sosyal medya üzerinden "#BringBackOurGirls" kampanyası başlatması dikkatlerin Boko Haram terör örgütü üzerine çekilmesini sağlamıştır. Çiğ gibi büyüyen kampanyaya dünyaca ünlü sanatçılar, aktivistler ve siyasetçiler de destek vermiştir.

Bu çalışmada amaç; bir terör eylemi yöntemi olarak adam kaçırma yöntemini, Boko Haram terör örgütü çerçevesinde ele alarak incelemektir. Bu kapsamda çalışmada, öncelikle Boko Haram terör örgütü ve etkin olduğu coğrafyada yarattığı terör tehdidi araştırılmış, terör eylemi yöntemleri ve bir yöntem olarak adam kaçırma eylemleri ele alınmış, Boko Haram'ın terör eylemi yöntemleri incelenmiş, bu yöntemler içerisinde Boko Haram'ın özellikle öğrencileri hedef alarak düzenlediği adam kaçırma eylemleri "Chibok Kızları" örnek olayı özelinde araştırılmıştır. Dolayısıyla, betimsel bir araştırmanın izlendiği çalışmada, ikincil ve açık kaynaklardan toplanan veriler analiz edilmiştir.

Afrika'da Bir Terör Örgütü: Boko Haram

Nijerya, toplumsal çatışmalar, ayaklanmalar ve etnik-dini şiddet olayları ile dolu bir tarihe sahiptir. Dışarıdan bakıldığında, çatışmaların daha çok Müslüman ve Hristiyanlar arasında yaşanan gerilimlerden kaynaklandığı varsayılmaktadır. Ancak, olaylara daha derinlemesine bakıldığında, hükümetin kontrol ettiği bölgelerde yaşanan çatışmaların çoğunun birincil nedeninin siyasi gelişmeler olduğu görülmektedir. Özellikle de seçim sonuçları Müslüman ve Hristiyan halk arasında gerilimlerin artmasının sebepleri arasında gösterilmektedir. Böylesi bir durumda yaşanan şiddetin kaynağı genellikle hükümetin etnik kökeni farklı bir grup veya gruplar üzerinde kontrolünü savunan, etnik kökeni farklı başka bir gruptan kaynaklandığı görülmektedir. Hükümetin şiddetin yoğun olarak yaşandığı yerlerde güvenlik önlemlerini almada yetersiz kalması ve güvenlik kurumlarının zayıflığı farklı gruplar arasında

¹ Bu çalışmanın başlığında da belirtilen, terör eylemi yöntemlerinden adam kaçırma eylemi, İngilizce literatürde "kidnapping" şeklinde ifade edilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz: Yun, M. (2007). Hostage taking and kidnapping in terrorism: Predicting the fate of a hostage. *Professional issues in criminal justice*, 2(1), ss. 23-40.; Jenkins, B.M. (1974). *Terrorism and kidnapping*. RAND Paper Series.; Adusei, L.A. (2015) *Terrorism, insurgency, kidnapping, and security in Africa's energy sector*, *African Security Review*, 24:3, ss.332-359, doi:10.1080/10246029.2015.1072967.

Türkçe literatürde bu kavram "adam kaçırma" biçiminde kavramsallaştırılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz: Şimşek, M. (2016). *Terörizm: Kavramsal Bir Çalışma*. Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, (54), ss.319-335; Şahin, R. (2017). Yazılı basında terör kurbanı çocuklar. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2017 (9), ss.57-64.; Cantekin, A. (2011). Terör olaylarının özelliklerinin haber medyasında haber yapılaşma etkileri. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 21(1), ss.83-101.; Tanrıverdi, G. (2017). Barış sürecinde bozguncular sorunu: Abu Seyyaf örneği. *Kapadokya Akademik Bakış Dergisi*, 1(2), ss.74-93.; Turan, D. ve Murat, U. (2017). Kâr amacı gütmeyen kuruluşların terörizmin finansmanı ve kara para aklama üzerindeki rolü. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, 19 (3), ss.27-43.

şiddet olaylarının artmasına neden olmaktadır (Walker, 2012: 2). Etnik ve dini farklılıkların istismar edilmesi, siyasal çekişmelerin bu farklılıklar arasındaki gerilimi daha da artırması, üstüne üstlük Nijerya devletinin güvenliği sağlamak üzere yeterli önlemleri alamamasının, bu ülkede mevcut terör örgütlerinin iştahını kabartmaktadır. Devlet ne kadar güçsüz ise, ülke içindeki örgütler de bir o kadar güçlü olacaktır. Nijerya'da da devletin güçsüz olduğu çok az dönem olmuştur (Bauer, 2018: 43). Nijerya bir taraftan etnik çatışmalar ile uğraşırken diğer taraftan da yoksulluk ile mücadele etmektedir. Boko Haram'ın "doğum yeri" olan ülkenin kuzeydoğu bölgelerinde Nijerya Devleti'ne yönelik bir hayli olumsuz algı mevcuttur. Bu bölgede yaşayanların yüzde yetmiş okuma yazma bilmemektedir. Dünya genelinde okula gitmeyen çocuk sayısının en yüksek olduğu ülke olan Nijerya'da; ülke içindeki en yüksek oran yine kuzeydoğu bölgesinde görülmektedir. 2010 yılı verilerine göre nüfusun %61'i yani 115 milyon insan yoksulluk içinde yaşamaktadır. Güneybatıda nüfusun %56'sı yoksulluk ile mücadele ederken, kuzey bölgesinde bu oran %76'dır (Bauer, 2018: 42). Bu kapsamda; Nijerya ülkesinin içerisinde bulunduğu şartlar, ülkede süregelen ekonomik yetersizlikler, bölgeler arasında görülen ekonomik farklılıklar, eğitim şartlarının yetersizliği gibi hususlar Boko Haram'ın ortaya çıkmasında en büyük etkenler olarak görülebilmektedir.

Bu şartlar içerisinde kendisine bir yaşam alanı bulan Boko Haram terör örgütü, Nijerya'nın kuzeydoğusunda bulunan Borno eyaleti başta olmak üzere Nijerya, Nijer, Çad ve Kamerun ülkelerinin sınırının birleştiği bölgede ortaya çıkmıştır. Bu bölge aynı zamanda Fulani aşırılıkçıları, Hausa ve Kanuri lehçelerinin konuşulduğu ve Müslümanların çoğunlukta olduğu bir bölgedir. Kamuoyunda "Boko Haram" olarak bilinen terör örgütünün ismi esasen "Selef Yöntemi Üzerine Ehl-i Sünnet Davet ve Cihat Cemaati'dir (Cemaatu Ehlü's-Sünne Li'd-Dava ve'l-Cihad ala-Menheci's-Selef)" (Kekilli vd., 2017: 9).

Boko Haram'ın kökeni, Nijerya'nın kuzeydoğusunda yer alan Maiduguri şehrindeki Alhaji Muhammadu Ndimi Camii'nde ibadet eden bir grup radikal gence dayanmaktadır. 2002 yılında, söz konusu gençlik örgütünün bir kolu (o dönemde henüz Boko Haram olarak bilinmemektedir), kurumların yozlaşmış olduğunu ilan ederek Maiduguri'den, Nijer sınırına yakın bir mevkide bulunan Yobe eyaletinin Kanama köyüne taşınarak, "hicret" başlattığını açıklamıştır. Burada Muhammed Ali isimli bir şahsın önderliğinde, katı şeriat ilkelerine dayalı ayrılıkçı bir örgüt kurarak halka kendilerine katılmaları için çağrıda bulunulmuştur. Aralık 2003'te, örgütün polis ile yaşadığı çatışma neticesinde grup lideri Muhammed Ali de dahil olmak üzere örgütün yetmişten fazla mensubu öldürülmüştür (Walker, 2012: 3).

Örgüte verilen Boko Haram ismi, Hausa lehçesinden gelmektedir. Bu lehçede Boko Haram "Batılı eğitim haram" yani "batı kökenli eğitim yasak" anlamına gelmektedir. "Boko" kelime olarak "Batılı" anlamına gelirken, "Haram" Batılı eğitimin yasaklanmasını ifade etmektedir. Batılı eğitim yasak ifadesi aynı zamanda terör örgütünün ideolojisinin ve felsefesinin temelini oluşturmaktadır. Boko Haram terör örgütüne göre, Batılı değerler İslam dininin değerleriyle bağdaşmamaktadır. Boko Haram sadece Batılı tarz eğitime değil aynı zamanda Batının kültürüne, demokrasiye, laikliğe de karşı çıkmaktadır (Sıradağ, 2015: 9-11). Boko Haram tarih sahnesinde yerini aldığı kısa süre içinde birçok kez değişime uğramıştır. İlk başlangıçta örgüt, Muhammed Yusuf isimli şahıs etrafında toplanmış katı inançları olan ve "Yusufçuklar" şeklinde adlandırılan bir gruptan oluşmaktaydı. Muhammed Yusuf eğitimli bir imam değil halkın içinden gelen bir hatip idi (Bauer, 2018: 45). Yusuf etrafına giderek daha çok mürit toplamaktaydı. Örgütün müritlerinin çoğu altı yaşında çocuklardan oluşmaktaydı. Bu çocuklar, onları besleyecek maddi olanaklara sahip olmayan anne babaları tarafından bir imamın himayesine verilen medrese öğrencisi yani "Almajiri" olarak Maiduguri'ye gelen çocuklardı. Yusuf'un kendisinin de "Almajiri" olduğu iddia edilmektedir (Bauer, 2018: 47).

Hausa dilinde "Almajiri", Arapça "el- Muhâcir" kelimesinden türetilmiştir. Kuzey Nijerya'da maddi durumu iyi olmayan aileler genellikle çocuklarını dini eğitim almaları için resmi olmayan okullara göndermektedirler. Burada eğitim gören "Almajiri" çocuklar sokaklarda dilenerek geçinmektedirler. Nijerya'da okula gitmeyen yaklaşık 13,2 milyon çocuk bulunmaktadır. Nijerya'da okula gitmeyen çocukların % 69'u Kuzey Nijerya bölgesinde bulunmaktadır. Bu duruma katkıda bulunan en önemli faktör Kuzeydoğu Nijerya'daki uzun süreli şiddetli çatışmalar olduğu ifade edilmektedir. Okulların Boko Haram tarafından tahrip edilmesi, bölge halkının zorla yerinden edilmesi ilköğretime erişimi büyük ölçüde etkilemiştir. "Almajiri" sistemi Nijerya'da büyük tartışmalara neden olmaktadır. Sistem, gençleri eğitimsiz bıraktığı, meslek edinmelerine engel olduğu, suç işlemeye teşvik ettiği ve savunmasız bir kitle yarattığı için eleştirilerin hedefine oturmaktadır. Eğitimsiz, işsiz ve savunmasız gençlerin büyük çoğunluğunun Boko Haram'a katılması tartışmaların alevini arttıran diğer bir neden olarak karşımıza çıkmaktadır

(ReliefWeb, 2020). Eğitim sisteminden kaynaklanan sorunlar, eğitimsiz gençlerin yarattığı işsizlik, Boko Haram'ın bu bölgede güçlü ve etkin olmasını sağlayan temel etkenler olarak gözükmemektedir.

Boko Haram terör örgütünün temelleri, 1995'li yıllarda "Sahabe" örgütlenmesiyle Ebubekir Lavan tarafından atılmıştır. Lavan, Suudi Arabistan'a eğitim için giderken örgütün liderliğini Muhammed Yusuf'a bırakmıştır. Muhammed Yusuf ise Sahabe yapılanmasını düzenleyerek yeni bir yapı kurmuştur. Yusuf, 2002 yılında Borno eyaletindeki Maiduguri kentinde, dini bir okul ve ibadethanelerin bulunduğu bir yerleşim kurmuştur. Bu yapının oluşumu Boko Haram'ın çekirdeği olarak kabul edildiğinden, örgütün kuruluş yılı 2002 olarak kabul edilmektedir. Yusuf bölgedeki propaganda faaliyetleri neticesinde; çoğunluğunu maddi durumu düşük olan ve göçmen gençlerin çoğunlukta olduğu büyük bir genç kitleyi kendisine bağlamayı başarmıştır. 2009 yılında Yusuf'un ölümüne kadar geçen sürede örgütün hedefi Nijerya'nın Borno Eyaletinde bir İslam devleti kurmak iken, bu tarihten sonra hedef Nijerya'nın tamamında bir İslam devleti kurma şekline dönüşmüştür. Yine 2009 yılından itibaren Boko Haram'ın küçük çaplı eylemlerinden bombalı eylemlere yönelen bir geçiş yaşanmıştır (Falode, 2016: 43-44).

Temmuz 2009'da, Nijerya silahlı kuvvetleri "Temizlik Operasyonu" adı verilen bir harekâtle Muhammed Yusuf'u ele geçirmiştir. Temizlik Operasyonunun ardından Yusuf, gözaltında iken ölü olarak bulunmuştur. Yusuf'un öldürülmesi Boko Haram'ın yok olmasına değil aksine daha da güçlenmesine neden olmuştur. Yusuf'un öldürülmesinden sonra Boko Haram'ın ayaklanma benzeri toplumsal nitelikli eylemleri ağırlık kazanmıştır. Boko Haram'a yönelik operasyonlardan sonra terör örgütü mensupları, örgütü yeniden yapılandırmak ve eleman temin etmek amacıyla Çad ve Nijer'e geçmişlerdir (Maiangwa ve Uzodike, 2012: 2-5).

2010 yılının Eylül ayında Boko Haram tarafından düzenlenen hapisane saldırısında yedi yüz mahkûm serbest bırakılmıştır. Aynı aylarda örgüt lideri Ebubekir Şekau'nun² liderliğinde ülke genelinde terör eylemleri başladı. Borno'da yaşayan yerel halk tarafından örgüte "Boko Haram" isminin verilmesi de aynı döneme rastlamaktadır. Oldukça kanlı terör eylemlerine başlayan Boko Haram; bu dönemde asker ve polise ait binaları, okulları ve üniversiteleri, bankaları, Hristiyanları ve kendisine karşı olan Müslüman halkı hedef almıştır. 2014 yılından itibaren taktik değiştiren Boko Haram, ülkenin kuzeydoğusunda alan hâkimiyeti kurmaya başlamıştır. Boko Haram, 2014 yılı temmuz ayında Borno eyaletine bağlı Damboa'nın kontrolünü ele geçirdiğini ilan etmiştir. Aynı yılın Ağustos ayında Boko Haram lideri Şekau, örgütün kontrol ettiği alanlarda İslam Devleti kurduğunu ilan etmiştir. Mart 2015'de ise Boko Haram, DEAŞ terör örgütüne biat ettiğini açıklamıştır (Ray, 2016: 5-7).

Boko Haram, DEAŞ'a biat etmesinin ardından kendisini DEAŞ-Batı Afrika (ISIS-West Africa) olarak adlandırmaya başlamıştır. Ağustos 2016'da DEAŞ, Ebu Musab el- Bernâvî'nin grubun yeni lideri olarak Şekau'nun yerini alacağını duyurmuştur. Bu durum üzerine iki grup arasında yaşanan çatışma Boko Haram'ın bölünmesine neden olmuştur. Sambisa Ormanında konuşlanan bir grup örgüt üyesi Şekau liderliğinde kendisini Boko Haram olarak isimlendirirken; el- Bernâvî'nin liderliğini kabul edenler kendilerini DEAŞ-Batı Afrika olarak adlandırmıştır (U.S. Department of State Bureau of Counterterrorism, 2020).

Boko Haram'ın finans kaynakları tam olarak bilinmemektedir. Bununla birlikte Borno Eyaletindeki bazı dini örgütlenmeler Muhammed Yusuf'un örgütün kuruluş döneminde Suudi Arabistan'a yaptığı iki hac ziyaretinin ardından Suudi Arabistan'daki Selefi bağlantılarından maddi destek aldığını iddia etmektedirler. Örgütün finansman kaynağına ilişkin bir başka olasılığın ise örgütün kuruluş döneminde zengin Kuzey Nijeryalılardan gelen bağışlar olduğu iddia edilmektedir. Nitekim 2006 yılında tutuklanan Kuzey Nijeryalı bir iş adamı, örgüte yaptığı bağışların, zekât niteliğinde masum bir bağış olduğunu iddia etmiştir (Walker, 2012: 3-4). Diğer bir iddia ise Nijerya milletvekillerinden birisinin oğlu olan Ali Modu Şerif'in, 2003 yılı mayıs ayında seçimleri kazanmak için örgüt lideri Muhammed Yusuf'a maddi destek verdiğidir (Bauer, 2018: 48). Boko Haram terör örgütünün finansmanının, bağış, zekât adı altında topladığı paralarla sağlandığı görülmektedir. Boko Haram terör örgütünün 2014 ve 2015 yıllarında yıllık ortalama on milyon ABD Doları gelir ettiğine (Markovic, 2021: 171) ilişkin çalışmalar mevcuttur.

² Boko Haram terör örgütü lideri Ebubekir Şekau'nun rakip örgütlerle çatışma sırasında üzerindeki bombayı patlatarak öldüğü iddia edilmekle birlikte terör örgütü tarafından bu iddiaya ilişkin yapılan bir açıklama henüz mevcut değildir. Ayrıntılı bilgi için bkz: BBC. (2021, 07 Haziran). Abubakar Shekau: Nigeria's Boko Haram leader is dead, say rival militants. <https://www.bbc.com/news/world-africa-57378493>. (E.T. 07.06.2021).

Bu çalışmanın konusunu da teşkil eden adam kaçırma eylemleri ve bu yolla finans teminine ilişkin çarpıcı bir örneğin 2013 yılında yaşandığı ifade edilmektedir. Buna göre Nisan 2013'te örgüt tarafından kaçırılan Fransız bir ailenin 3 milyon dolar karşılığında serbest bırakıldığı belirtilmektedir (Sıradağ, 2015: 15).

Boko Haram'ın ilk kez uluslararası manşetlere taşınması 26 Ağustos 2011'de Muhammet Abdul Barra'nın patlayıcı yüklü bir kamyonla Birleşmiş Milletler binasına saldırması sonucu olmuştur. Saldırıda 25 Birleşmiş Milletler çalışanı hayatını kaybetmiş ve yüzü aşkın insan yaralanmıştır (Bauer, 2018: 76). Bu tarihten itibaren eleman sayısı giderek artmaya başlayan Boko Haram polis noktalarına, sivilere, kiliselere ve okullara saldırılar düzenlemeye başlamıştır. Küçük bir grup olarak bir araya gelen örgüt zamanla uluslararası terör listesindeki yerini almıştır. 2020 yılı Küresel Terör Endeksine göre Boko Haram 2019 yılında toplam 348 saldırı gerçekleştirmiş, saldırılar sonucu 1.954 kişi hayatını kaybetmiştir. Örgütün saldırıları 2019 yılında bir önceki yıla göre %43 artmıştır. Taliban, Boko Haram, DEAŞ ve El-Şebab gibi uluslararası terör örgütlerinin 2019 yılında gerçekleştirdiği saldırılar sonucu ölenleri sayısı Tablo 1.'de gösterilmektedir.

Tablo 1.

100'den Fazla Terörist Saldırlardan Sorumlu Terör Örgütleri Listesi

Örgüt	Eylem Miktarı	2018 Yılına Göre Değişim (%)	Toplam Ölen Miktarı	2018 Yılına Göre Değişim (%)
Taliban	1375	9	7531	-11
Husiler	579	55	983	11
DEAŞ	461	-37	1252	-44
Boko Haram	348	43	1954	47
El Sebab	330	-33	864	-25
Hindistan Komünist Partisi	238	-11	146	-23
Yeni Halk Ordusu (Filipinler)	192	-32	155	-18
Nepal Komünist Partisi (CPN)	134	148	7	---
Fulanı Asırıkcıları	118	-61	426	-64

Kaynak: Global Terrorism Database, (9 Haziran 2020).

Muhammed Yusuf'un ardından 2009 yılında örgütün liderliğini Ebubekir Şekau'nun üstlenmesiyle, Boko Haram'ın eylem alanları genişlemiştir. Örgüt Nijerya dışında, Çad Gölü bölgesi, Kamerun, Nijer ve Mali'ye kadar yayılmıştır. Örgütün birincil hedefleri, güvenlik güçleri, devlet daireleri, okullar, medya merkezleri, kiliseler, yabancı uyruklular ve sivil toplum kuruluşlarıdır. Özellikle okullara yaptığı saldırılar sonucu yüzlerce insanın ölmesi sonucu Borno ve Yobe bölgelerinde birçok okul kapanmıştır (Oyewole, 2015: 430). Boko Haram'ın dikkat çekici terör eylemi türlerinden birisi de adam kaçırma eylemleridir.

Bir Terör Eylemi Yöntemi Olarak Adam Kaçırma

Terörizm; siyasal hedeflere ulaşmak amacıyla kullanılan şiddet ve/veya söz konusu şiddeti kullanma tehdidi şeklinde de tanımlanmaktadır (Hoffman, 2006: 2-3). Öte yandan terörizm, insanların teröristlerin gücünü ve davalarının önemini gözlerinde büyütmelerine neden olmak üzere korku yaratmak ve dikkat çekmek için şiddet veya şiddet tehdidinin kullanılması olarak da tanımlanabilir. Terör taktikler kullanan gruplar genellikle küçük ve zayıf olduklarından, uyguladıkları şiddet kasıtlı olarak şok edici olmalıdır (Jenkins, 1977: 1). Bu ifadeler kapsamında Boko Haram eylemlerinin tam da bu çerçevede hayat bulduğu görülmektedir. Örneğin toplu olarak yüzlerce çocuğun kaçırılması türünde eylemler hem

toplumda korku ortamı yaratmakta, hem tüm dünya kamuoyunun dikkatlerini üzerine çekmekte hem de çok edici etkiler üretmektedir.

Siyasal şiddet kullanma ya da şiddet tehdidini içinde barındıran terörizm; normal olmayan yöntemlerle siyasal davranışları etkilemek için tasarlanan sembolik eylemler şeklinde tanımlanmaktadır (Thornton, 1964: 73). Diğer bir bakış açısıyla terörizm; siyasal istekleri kabul ettirmek üzere, kişileri, grupları, toplumu ve hükümeti yıldırma için sistematik olarak öldürme, tahrip etme ya da bu eylemleri düzenleme tehdidini kullanma şeklinde ifade edilmektedir (Wilkinson, 1979: 49).

Terör eylemlerindeki semboliklik özelliği, eylemlerden fiziksel olarak etkilenen kişilerden öte eylemin esasen daha geniş kitleleri etkilemek üzere düzenlendiğini vurgulamaktadır. Terör eylemlerinin sembolikliği açısından Boko Haram terör örgütü eylemleri de zihinlerde yer eden, düzenlenen küçük bir eylem sonucunda büyük etkiler üreten özellikler taşımaktadır. Örnek olarak çalışmanın konusu olan Chibok kızlarının kaçırılması ele alınacak olursa, 278 kız öğrenciyi kaçıran Boko Haram'ın milyonlarca insanda korku ve dehşet duyguları ürettiğini söyleyebilmek mümkündür.

Belirli bir hedefe ulaşmak için şiddet kullanımı anlamına gelen terörizm, terör eylemlerinin değişimi açısından süreklilik göstermesinin yanı sıra farklı yöntemlerle de karşımıza çıkmaktadır. Bir terör hareketinin şiddet içeren taktikleri arasında; silah ve mali kaynak elde etmek için silahlı soygun yapmak; silahlı faaliyetler, suikast eylemleri, mayın/patlayıcı döşeme gibi eylemler, adam kaçırma ve halka açık yerlerde ayırım gözetmeyen silahlı saldırılar sayılabilmektedir (Price, 1977: 56).

Bir başka tasnife göre ise terör eylemi yöntemlerini; bombalı eylemler, silahlı saldırı, suikast, rehine alma ve kitle imha silahlarının kullanımı şeklinde sıralamak mümkündür. Bu eylem yöntemlerinden bombalı eylemlerin günümüzde daha çok insana zarar vermek üzere daha büyük miktarlarda patlayıcılar ile düzenlenir hale geldiği de görülmektedir (Howcroft, 2016: 40). Örneğin 20 Mart 2015 tarihinde DEAŞ terör örgütü tarafından Yemen'in başkenti Sana'da camiye düzenlenen bombalı saldırıda 137 kişi ölmüş, 357 kişi ise yaralanmıştır (Ghobari, ve Mukhashaf, M, 2015). Büyük çaplı bombalı terör eylemlerine verilebilecek bir diğer örnek ise 17 Temmuz 2015'te Irak'ın Han Beni Saad şehrinde bir pazar yerinde, yine DEAŞ terör örgütü tarafından düzenlenen bombalı saldırıdır. Bu saldırı sonucunda en az 130 kişi hayatını kaybetmiştir (Salim ve Loveday, 2015). Son olarak bombalı terör eylemlerinin en yıkıcı olanlarından birisi olarak tarihe geçen Mogadişu – Somali eylemini örnek olarak hatırlatmak gerekmektedir. El Şebab terör örgütü tarafından 14 Ekim 2017'de gerçekleştirilen bu bombalı saldırıda 587 kişi ölmüş, 316 kişi ise yaralanmıştır (Hiiraan Online, 2018).

Yine patlayıcı ile düzenlenen intihar saldırılarını da bombalı eylem yöntemleri içerisinde tasnif etmek mümkündür. Silahlı saldırı yöntemi de özellikle sivil halkın bulunduğu kalabalık alanlarda düzenlendiği takdirde medya araçlarının yanı sıra yoğun ilgi gören eylem türlerinden birisidir. Eylem türlerinden bir diğeri olan suikast eylemlerine Sicarilerin Yahudileri öldürmeye başlamasından Arşidük Ferdinand'ın Sırp kökenli bir terörist tarafından öldürülmesine; PIRA'nın Lord Mountbatten'i öldürülmesinden Hindistan Başbakanı İndra Gandhi'nin katledilmesine kadar çok kez şahit olunmuştur. Kitle imha silahlarının kullanımı yöntemi ise eylemin ölümcül etkisi düşük olsa dahi psikolojik etkisinin yüksek olmasıyla ön plana çıkmaktadır. Adam kaçırma, rehine alma eylem yöntemi de medyanın doğrudan dikkatini çeken bir başka eylem türü olarak görülmektedir (Howcroft, 2016: 40-45).

Adam kaçırma eylemlerinin en yaygın nedenleri fideye; devletin elindeki bir teröristin serbest bırakılması veya terör örgütünün bir talebini kamuoyuna duyurma arzusudur. Terör örgütleri, özellikle şahısların kaçırılmasına ilişkin ayrıntılı planlamalar yapmaktadırlar. Adam kaçırma eylemlerinde terör örgütleri genellikle kaçırdıkları kişileri örgüt tarafından kontrol edilen bir yere taşımaktadır. Örgüt kaçırdığı kişileri elde bulundurarak, yetkililerden bazı taleplerde bulunmaktadır. Adam kaçırma eylemlerinin bir kısmında kaçırılan kişilerin öldürülmesi amaçlandığından, bu kaçırma eylemleri aslında bir nevi suikast eylemleridir. Bu durumda teröristler için amaç, basit bir suikasttan elde edemeyecekleri bir takım tavizleri, adam kaçırma eylemiyle başladıkları müzakere süreciyle elde etmektir (U.S. Army Training and Doctrine Command, 2003: C-3,4).

Terör örgütlerince düzenlenen adam kaçırma eylemleri, terör örgütlerinin finansmanı için de kullanılabilir. Terör örgütleri tarafından kaçırılan şahıslar veya gruplar için istenilen fideye, dünyanın çeşitli bölgelerindeki örgütler için önemli bir gelir kaynağı olmuştur. Örneğin Kolombiya'daki

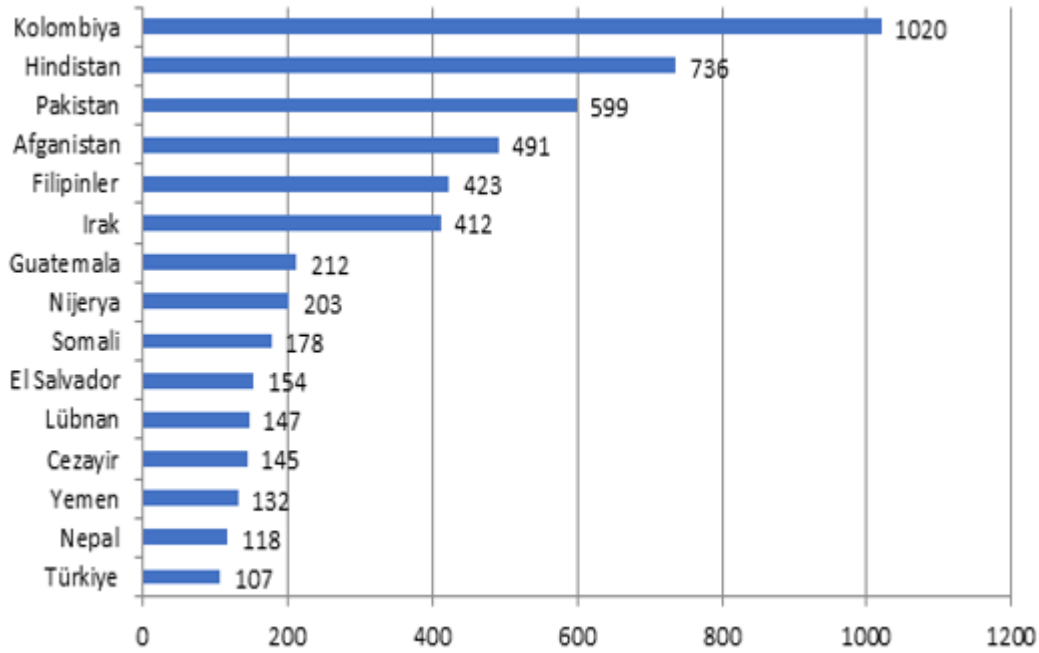
FARC ve ELN terör örgütleri ile Filipinler'deki Ebu Seyyaf terör örgütü eylemlerini finanse etmek için bu yöntemi kullanmışlardır (U.S. Army Training and Doctrine Command, 2003: C-4).

Terör örgütlerinin adam kaçırma eylemleri tarihsel süreç içerisinde incelendiğinde; her bir kaçırılma olayının kendine özgü özellikleri olduğu görülmektedir. Bazı olaylarda, teröristler rehineleri derhal öldürürken, bazı eylemlerde ise rehineler müzakerelerden sonra serbest bırakılmıştır. ABD Kara Harp Okulu Terörizmle Mücadele Merkezinin (US The Combating Terrorism Center at West Point) Küresel Terörizm Veritabanını (Global Terrorism Database) esas alarak 1970-2013 yılları arasındaki adam kaçırma eylemleri üzerine yaptığı araştırmada; bu dönemi kapsayan 33 yılda, 7.048 adam kaçırma eylemi düzenlendiği belirtilmektedir. Çalışma 1970 yılından itibaren terör örgütlerinin adam kaçırma eylemlerinde artış görüldüğünü ifade etmektedir (Loertscher ve Milton, 2015: 10).

Aynı çalışmada, 1970-2013 yılları arasında adam kaçırma eylemleri, eylemin düzenlendiği ülkelere göre incelendiğinde (Tablo 2) en fazla eylemin sırasıyla Kolombiya, Hindistan, Pakistan, Afganistan ve Filipinler'de gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır (Loertscher ve Milton, 2015: 11). Tablo 2.'de on beş ülke arasında Nijerya'nın 203 adam kaçırma eylemi ile sekizinci ülke olduğu da görülmektedir.

Tablo 2.

Adam Kaçırma Eylemleri Miktarı (1970-2013)

Kaynak: Loertscher ve Milton, (2015: 11).

Boko Haram Terör Örgütünün Adam Kaçırma Eylemleri Üzerine Bir İnceleme

Boko Haram terör örgütü tarafından 2009-2014 yılları arasında³ düzenlenen terör eylemlerinin büyük çoğunluğunu silahlı saldırı türü eylemler teşkil etmektedir. Bu eylemlerde çoğunlukla ateşli silahlar ve otomatik tüfekler kullanılmıştır. 2014 yılında düzenlediği eylemlerde ise Boko Haram'ın çoğunlukla bombalı eylem türünü kullandığı görülmektedir. 2014 yılında ayrıca Boko Haram tarafından düzenlenen intihar eylemlerinin de arttığı bilinmektedir. 2014 yılında Boko Haram tarafından gerçekleştirilen adam kaçırma eylemlerinden itibaren, örgütün intihar eylemlerinde kadınları kullanma oranı da artış göstermiştir. Söz konusu yılda Boko Haram tarafından düzenlenen 34 intihar eyleminin %80'inde kadınların kullanıldığı görülmektedir. Boko Haram terör eylemlerinden bir diğeri ise köy ya da kasaba

³ Boko Haram terör örgütünün 2002 yılında kurulduğu bilinmekle birlikte, 2002-2009 yılları arasında düşük yoğunluklu şiddet eylemleri düzenlemiş, eylemlerinin yoğunluğunu ve şiddetini 2009 yılından itibaren artırmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz: (Omenma, Onyishi ve Okolie, 2020:1).

baskınlarıdır. Özellikle Nijerya'nın kuzeybatısında düzenlenen bu tür eylemlerde terör örgütü ayırım gözetmeksizin insanları katletmekte, soygun yapmakta ve adam kaçırmaktadır (Pricopi, 2016: 41-43). Boko Haram saldırı oranlarında 2015 yılında 2014 yılı eylemlerine göre %2,48'lik bir düşüş yaşanmıştır. 2015 yılı itibarıyla Boko Haram terör eylemlerinin yaklaşık yarısı (%49) sivilleri hedef almaya başlamıştır (Omenma, Onyishi ve Okolie, 2020:4).

Boko Haram terör saldırılarında 2016 yılında yaklaşık olarak 550 kişi öldü. 2015 yılında bu sayı yaklaşık 3.500 kişiydi. 2016 yılında terör örgütü Boko Haram özellikle yerinden edilmişlerin yaşadığı kampları, kampları, pazar yerlerini ve camiler gibi kalabalık yerleri hedef aldı. Örgüt bu dönemde güvenlik güçlerinin dikkatini çekmemek için kadınları intihar bombacı olarak kullanmaya başladı (Bello, 2021: 91). Terör örgütü Boko Haram 2017 yılında toplam 150 terör saldırısı düzenledi. 2016 yılında olduğu gibi 2017'de de Boko Haram en fazla terör saldırısını Ocak ayında gerçekleştirmiştir. Boko Haram 2017'de 59 intihar saldırısı ve 90 silahlı saldırı düzenlemiş, bu saldırılarda en az 967 kişinin hayatını kaybetmiştir (Bello, 2021: 91-92).

2018 yılında Nijerya'da 700'e yakın terör eylemi gerçekleşti. 19 Şubat 2018 tarihinde Dapçi şehrinde bulunan Kız Bilim ve Teknik Lisesinden 110 kız öğrenci kaçırılmıştır (United States Department of State Publication, 2019: 37). Adam kaçırma olayları 2018'de yüzde 36 artarak Boko Haram'a atfedilen terör eylemlerinin %16'sını oluşturmuştur. (Global Terrorism Index, 2020).

Boko Haram son yıllarda bombalı terör saldırılardan, silahlı saldırı ve rehin alma eylemlerine doğru kaymıştır. 2019'da, Boko Haram saldırılarının %40'ından fazlasını silahlı saldırılar oluşturmakta ve bu saldırılar sonucu 613 kişinin yaşamını yitirdiği bilinmektedir (Global Terrorism Index, 2020).

Boko Haram terör örgütü kadın ve çocukları, "köle" olarak kullanmak, Nijerya hükümeti üzerinde baskı kurmak amacıyla kaçırmaktadır. Boko Haram tarafından düzenlenen adam kaçırma eylemleri, Nijerya hükümetinin örgüt lideri Şekau'nun aile üyeleri de dâhil olmak üzere 100'den fazla Boko Haram liderlerinin karısı ve çocuğunu tutuklamasının ardından 2011 yılında başlamıştır. Ocak 2012'de Şekau, 40 dakikalık bir video mesajında, Boko Haram aile üyelerinin gözaltına alınmasına misilleme olarak, hükümet yetkililerinin ailelerini kaçırma tehdidinde dahi bulunmuştur (US Army Training and Doctrine Command, 2015: 14).

Terör örgütü Boko Haram küçük çocukları; çocuk asker, intihar bombacısı, casus, muhbir, koruma, çocuk gelin ve işçi olarak kullanmak üzere zorla kaçırmaktadır. Bu çocuklardan bazılarını ise Nijerya, Kamerun ve Çad'da gerçekleştirdiği canlı bomba eylemlerinde kullanmaktadır (ABD Dışişleri Bakanlığı, 2019: 137). Boko Haram, 2017 yılında 158 çocuğu 2018 yılında da en az 48 çocuğu canlı bomba olarak kullanmıştır. 2016 yılında Nijerya hükümetinin yayınladığı bir rapora göre, gözaltına alınan yaşları 13-17 aralığında 78 insan kaçakçılığı mağduru çocuk terör örgütleri tarafından kullanılmıştır. Boko Haram, Nijerya'nın kuzey bölgesindeki kadınlar ve kız çocuklarını örgüt elemanlarıyla zorla evlendirmek, canlı bomba olarak kullanmak ya seks kölesi kullanmak üzere zorla kaçırmaktadır. Bazı durumlarda Boko Haram, kaçırdığı ve silahlandırdığı çocukları birbirleriyle evlendirmeye zorlamaktadır (ABD Dışişleri Bakanlığı, 2019: 137)

Boko Haram terör örgütü tarafından 2014-2021 yılları arasında gerçekleştirilen adam kaçırma eylemlerini inceleyebilmek amacıyla yapılan açık kaynak taramasına ilişkin sonuçlar Tablo 3.'te görülmektedir. Araştırma neticesinde, Boko Haram tarafından 2014 yılından bu yana toplam 1.603 kişinin kaçırıldığı anlaşılmaktadır. Boko Haram 2014 yılında üç, 2015 yılında iki, 2016 yılında bir, 2017 yılında dört, 2018 yılında dört, 2019 yılında iki, 2020 yılında üç ve son olarak 2021 yılında bir adam kaçırma eylemi olmak üzere toplam 20 adam kaçırma eylemi gerçekleştirmiştir.

Boko Haram eylemleri incelendiğinde ise 2014-2021 yılları arasındaki yedi yıllık sürede, yıllık ortalama 229 kişinin kaçırıldığı görülmektedir. Söz konusu miktar Boko Haram terör örgütünün diğer eylemlerle kıyaslandığında daha fazla sayıda kişiyi kaçırdığına işaret etmektedir.

Tablo 3.
Boko Haram Terör Örgütü Adam Kaçırma Eylemleri

No.	Tarih	Adam Kaçırma Eylemleri
1	14.04.2014	Nijerya, Borno Eyaleti, Chibok kasabasından 276 kız öğrencinin kaçırılması (Aminu, 2014).
2	20-23.04.2014	Nijerya, Borno Eyaleti, 91 kadın ve çocuğun kaçırılması (Associated Press, 2014).
3	13.12.2014	Gumsuri köyünden 185 kadın ve çocuğun kaçırılması (Aminu, 2014).
4	03.01.2015	Malari köyünden 40 genç erkek ve çocuğun kaçırılması (BBC, 2015).
5	18.01.2015	Kamerun kuzeyindeki Mabass köyünden 30'u yetişkin, 50'si çocuk toplam 80 kişinin kaçırılması (Lavender, 2015).
6	15.06.2016	Kau-Tuva köyünden 4 kadının kaçırılması (Haruna, 2016).
7	10.06.2017	Kamerun sınırında bulunan Hambagba köyünden 6 kişinin kaçırılması (Maliactu, 2017).
8	14.06.2017	Komdi ve Tuyan köylerinden 6 kişinin kaçırılması (Saharareporters, 2017).
9	25.08.2017	Kamerun, Gakara köyünden 8 kişinin kaçırılması (Reuters, 2017).
10	03.09.2017	Borno Eyaletinde bulunan, Banki Yerinden Edilmişler kampına baskının ardından 4 kişinin kaçırılması (Maina, 2017).
11	08.01.2018	Kaje köyünden 15 kişinin kaçırılması (The Guardian, 2018).
12	11.01.2018	Kamerun kuzeyinden 2 kişinin kaçırılması (News24, 2018).
13	19.02.2018	Dapçi'de konuşlu devlet okulu olan Kız Bilim ve Teknik Lisesinden 110 kız öğrencinin kaçırılması (Aljazeera, 2018).
14	01.03.2018	Milidu ve Kaya köylerine saldırının ardından 3 kişinin kaçırılması (Abdul'Aziz, 2018).
15	19.07.2019	Damasak kasabasından 6 insani yardım kuruluşu çalışanının kaçırılması (Kola, 2019).
16	29.08.2019	Katsina eyaletinin Wurma köyüne saldırının ardından 42 kadın ve çocuğun kaçırılması (LeFigaro, 2019).
17	11.12.2020	Kankara kasabasında bulunan Devlet Bilim Ortaokulundan 333 erkek öğrencinin kaçırılması (CBS News, 2020). (Henüz Boko Haram tarafından kaçırılıp kaçırılmadıkları Nijerya resmi makamlarınca teyit edilmemiştir.)
18	18.12.2020	Maiduguri-Damaturu karayolunu kesen teröristlerin 35 kişiyi kaçırması (The Guardian, 2020).
19	24.12.2020	Shehuri kasabasından 40 orman işçisinin kaçırılması (Aljazeera, 2020).
20	26.02.2021	Zamfara Eyaletinde Bulunan Jangebe Devlet Kız Ortaokulundan 317 Kız Öğrencinin Kaçırılması (Aljazeera, 2021). (Henüz Boko Haram tarafından kaçırılıp kaçırılmadıkları Nijerya resmi makamlarınca teyit edilmemiştir.)

Boko Haram adam kaçırma eylemlerinin bir diğer özelliği ise tek bir eylemde çok sayıda kişinin kaçırılmasıdır. Boko Haram'ın 2014 Chibok eyleminde 276, 2015 Mabass eyleminde 80, 2018 Dapchi eyleminde 110 kişiyi kaçırması; henüz Boko Haram tarafından düzenlendiği teyit edilmemekle birlikte 2020 yılı Kankara eyleminde 333, 2021 yılı Zamfara eyleminde 317 kişiyi aynı kaçırması bu argümanın temel göstergeleridir.

Boko Haram eylemlerinin bir diğer özelliği, örgütün ideolojisi doğrultusunda özellikle batılı eğitim veren devlet okullarına saldırarak öğrencileri kaçırması şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda, dünya kamuoyunda oldukça çok konuşulan 2014 yılı Chibok eyleminin incelenmesinde fayda görülmektedir.

Chibok Kızlarının Kaçırılması Eylemi

Modern terörizm tarihinin belki de en trajik terör eylemlerinden birisi Boko Haram tarafından Nijerya'nın kuzeydoğusunda yer alan, Borno Eyaletinin Chibok kasabasındaki bir okuldan 276 kız öğrencinin kaçırılması olayıdır. 14 Nisan 2014 tarihinde gece yarısı saat 23:45 civarı çoğunluğu Hristiyan olmak üzere okul yurdunda kalan kız öğrencilerin, yaklaşık 200 kişilik terör örgütü Boko Haram mensupları tarafından kamyonlara bindirilmek suretiyle kaçırılması bir anda dünya gündeminde en üst sıralardaki yerini almıştır (Busari, 2021).

Kız öğrencilerden 57'si kaçmayı başarırken diğerlerinin nerede oldukları hakkında hiçbir bilgiye uzun süre ulaşılamamıştır. Nijerya hükümetinin olaya uzun süre duyarsız kalması tepkilere neden olmuştur (Oyewole, 2016: 25). Boko Haram 5 Mayıs 2014'te Şekau'nun kız çocuklarını nasıl kullanmayı amaçladığını anlatan bir video yayınlamıştır. Chibok kızlarının görüntülerinin yer aldığı 12 Mayıs 2014'te yayınlanan bir başka video mesajında, kızların serbest bırakılmaları karşılığında hükümetin tutuklu bulunan toplam on altı Boko Haram militanlarının serbest bırakılmasını talep etti (Reuters, 2014; Ola, 2014). Nijerya Devlet Başkanı Goodluck Jonathan'ın İngiltere, ABD, Fransa ve İsrail Dışişleri Bakanları ile bir araya geldiği Paris'teki kriz zirvesinden teröristlerle anlaşma yapılmaması ve bunun yerine onlara karşı güç kullanılması konusunda anlaşmaya varılması kararı çıkmıştır (Nigeria Sun, 2014).

Chibok kız çocuklarının kurtarılması için ülke içinde birçok protesto gösterisi düzenlenmiştir. Gösterilerin büyümesi sonucu Afrika Birliği, Batı Afrika Ekonomik Topluluğu (ECOWAS), Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler Boko Haram terörünü kınarken Nijerya hükümetine kız çocuklarının güvenli bir şekilde serbest bırakılmaları için çağrıda bulunmuştur. Bangladeş, İngiltere, Kanada, Fransa, Gana, Almanya, Hindistan, Pakistan, Portekiz, Güney Afrika, Togo ve Amerika Birleşik Devletleri de dâhil olmak üzere tüm dünyada Chibok kızlarına yönelik bir dizi iş birliği kampanyası ortaya çıkmaya başlamıştır (Oyewole, 2016: 26).

BringBackOurGirls (Kızlarımızı Geri Getirin - BBOG) kampanyası da Nijerya'da, eski bir bakan olan Oby Ezekwesili'nin koordinatörlüğünde başlatılmıştır. Nijerya hükümetinin kayıtsızlığına öfkelenen Ezekwesili ve kendisini destekleyen bir grup, başkent Abuja'daki ulusal meclise yürüyüş düzenlemişlerdir. Bu protesto gösterisinden BBOG isimli kampanya doğmuştur. Ezekwesili'nin kampanyası ve aynı adı taşıyan Twitter hashtag'i tüm dünyanın dikkatini kısa sürede çekmiştir (Mark, 2014).

Nijeryalılar, hükümetin tüm çabalarına rağmen Abuja'daki protesto gösterilerine devam etmişlerdir. Bu protestolar, çoğunlukla kaçırılan kızların içinde buldukları kötü koşullara odaklanmıştır. Goodluck Jonathan'ın yerine seçilen Muhammad Buhari de Chibok kızlarının sağ salim geri getirilmesini sağlayamamıştır. #BringBackOurGirls protestocuları Buhari'yi en az Jonathan kadar ilgisiz olmakla suçlayarak protestolarını sürdürmüşlerdir (Matfess, 2017: 74).

Dönemin ABD Başkanının eşi Michelle Obama 7 Mayıs 2014 tarihinde elinde tuttuğu beyaz bir kâğıda "Kızlarımızı Geri Getirin (#BringBackOurGirls)" yazarak çektiği bir fotoğrafı sosyal medyada yayımlayarak kız çocuklarının serbest bırakılması için başlatılan kampanyaya destek vermiştir. Obama, #BringBackOurGirls etiketi altında sosyal medya paylaşımı yapan tek ünlü kişi değildi. Ünlüler (Kim Kardashian ve Dwayne Johnson), gazeteciler (Katie Couric), sporcular (Nijeryalı futbolcu John Obi Mikel), politikacılar (ABD'den Venezuela'ya), aktivistler (Malala Yousafzai) ve dini liderler (Papa Francis) de dahil olmak üzere birçok kişi mesajı milyonlarca takipçisine ulaştırmıştı. Böylece aynı günde #BringBackOurGirls etiketi altında 3.4 milyondan fazla paylaşım yapılmıştır (Coyne, 2014).

Michelle Obama'nın bu paylaşımı konuyla ilgili daha da geniş çaplı haberler yapılmasına yol açmıştır. Örneğin, New York Post, bu paylaşımı ön sayfada tam kapak olarak "EVET, MICHELLE!" başlığıyla yayınlamıştır (Olin, 2014). Kampanya sosyal medyada giderek yayılmıştır. Ramaa Mosley tarafından oluşturulan Facebook sayfasındaki kampanyaya en az 60.000 kişi katılmıştır. Hillary Clinton, Nobel Barış Ödülü sahibi Malala Yousafzai, Hollywood oyuncusu Forest Whitaker ve ABD'li müzisyen Chris Brown gibi tanınmış kişiler de kampanyaya katılmıştır (Oyewole, 2016: 26).

Kızların kaçırılması eyleminden üç hafta sonra, #BBOG etiketi altında başlatılan kampanya sayesinde hemen hemen herkes olaydan haberdar olmuştur (Olin, 2014). #BBOG ve #chibokgirls etiketleri ile başlatılan kampanyanın temel amacı Nijerya ve ABD hükümetlerine Chibok kızlarının sağ salim evlerine dönmeleri için adımlar atmaları için baskı yapmaktı.

BBOG sosyal medya hareketinin amacı, Nijerya hükümetine kaçırılan Chibok kızlarını güvenli bir şekilde eve getirme baskısı yapmak olsa da, bu hareket sokak protestoları ile birleşerek daha iyi bir yönetim talebini de içerecek şekilde genişlemiştir. Dile getirilen ilave talepler arasında vatandaşların güvenliğinin sağlanması, daha iyi sağlık hizmetleri, daha iyi bir altyapı ve daha iyi ekonomik şartlar sağlanması yer almaktaydı (OXFAM, 2021).

Bu kampanyanın uluslararası hale gelmesi ve artan kamuoyu baskısı nedeniyle Çad Gölü bölgesi üye devletleri; İngiltere, Kanada, İsrail ve Amerika Birleşik Devletleri ile çeşitli uluslararası kuruluşlar Nijerya'nın terörle mücadelesine destek olmak için bir araya gelmiştir. Elde edilen bilgilere göre Chibok kızlarından bazılarının Sambisa ormanlarında tutulduğu, diğerlerinin de Çad, Kamerun ve Nijer'e götürüldüğü bilgisine ulaşılmıştır. Amerika Birleşik Devletleri, kaçırılan kız çocuklarını aramak için Mayıs 2014'te istihbarat ve keşif uçaklarını Çad ülkesine konuşlandırmıştır. ABD aynı zamanda, beş Dışişleri Bakanlığı yetkilisi, iki stratejik iletişim uzmanını, bir sivil güvenlik uzmanını, bir tıbbi destek görevlisini, on Savunma Bakanlığı görevlisini, ABD Afrika Komutanlığından yedi askeri danışmanı, dört Federal Soruşturma Bürosu yetkilisini ve rehine görüşmelerinde uzman bir görevliyi Nijerya güvenlik teşkilatına yardım etmek için görevlendirmiştir. İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri, kaçırılan kız çocuklarının bulunmasına yardımcı olmak için 18 Mayıs'ta Gana'ya bir keşif-gözetleme uçağı ve Ağustos 2014'te Çad'a üç savaş uçağı göndermiştir. İngiltere ve İsrail Nijerya'ya teknik bir ekip konuşlandırırken, Kanada Nijer'e bir tim göndermiş, Fransız timleri ise Çad, Kamerun ve Nijer'de görev almışlardır (Oyewole, 2016: 26).

2014 yılı Mayıs ayı ortalarında Nijerya güvenlik güçleri, kaçırılan kız çocuklarının Boko Haram'a ait üç farklı kampta tutulduklarını tespit etmiştir. Ancak teröristler, rehinelere kurtarmak için herhangi bir girişimde bulunulması halinde kızları öldürmekle tehdit etmiştir. Kaçırılan kız çocuklarının yeri tespit edilse de Nijerya güvenlik güçleri, Boko Haram'ın rehinelere öldürme tehlikesi nedeniyle herhangi bir kurtarma girişiminde bulunamamıştır. (Oyewole, 2016: 27).

Nijerya hükümeti üzerinde artan uluslararası baskı ve giderek artan protesto gösterileri Boko Haram ve hükümet arasında bir müzakere sürecinin başlamasına neden olmuştur. 17 Ekim 2014'te Nijerya hükümeti, Boko Haram ile ateşkes anlaşması imzalamıştır (Oyewole, 2016: 27). Ancak ateşkes, her iki tarafın da güvensizliği nedeniyle uygulamaya konulamamıştır. Boko Haram terör örgütü de kendi içinde kız çocuklarının serbest bırakılıp bırakılmaması konusunda anlaşamamışlardır. Ayrıca imzalanan ateşkes anlaşmasına rağmen Boko Haram terör eylemleri de hız kesmeden devam etmiştir. Öte yandan, güvenlik güçleri kız çocuklarının geri verilmesi karşılığında tutuklu bulunan Boko Haram terör örgütü mensuplarının serbest bırakılması konusunda isteksiz davranmışlardır. Bu zorlukların ortasında örgüt lideri Şekau, ateşkesi ve müzakereyi tamamen reddeden bir video yayınlamıştır (Oyewole, 2016: 27). 2016 yılında tekrar başlayan müzakerelerin ardından Boko Haram, 21 kız çocuğunu Nijerya hükümetine teslim etmiştir. 2017 yılında başkent Abuja'da terör örgütü Boko Haram ile hükümet arasında yapılan takas ile 82 kız çocuğu daha serbest bırakılmıştır. Boko Haram'ın elinde kalan 112 kız çocuğu hakkında şimdiye kadar hiçbir bilgiye ulaşılamamıştır (Busari, 2021).

Sonuç

Boko Haram terör örgütü, sadece doğup büyüdüğü topraklarda değil aynı zamanda bölgesel bir silahlı güç olarak sınır komşusu ülkelerde de faaliyet göstererek bölgesel bir terör tehdidi olma yolunda ilerlemektedir. Özellikle 2015 yılından itibaren DEAŞ terör örgütüne biat ettiğini açıklaması, küresel bir terör tehdidi haline gelmesine neden olmuştur.

Silahlı ve bombalı eylemleriyle 40.000'e yakın insanın hayatına son vermesinin yanı sıra, Boko Haram'ın en dikkat çekici eylem türlerinden birisi de okul çağındaki çocuklar başta olmak üzere adam kaçırma eylemleridir. 2014 yılında Chibok kasabasındaki bir okula düzenlenen baskın ve ardından kız öğrencilerin kaçırılması eylemi; Boko Haram'ın ulusal boyutu aşan, bölgesel ve hatta küresel bir terör tehdidi haline geldiğinin en önemli kanıtlarından birisi olmuş, uluslararası kamuoyunun dikkatlerini üzerine çekmesini sağlamıştır.

Boko Haram terör örgütü "batılı eğitim haram" söylemiyle başlattığı terör faaliyetleri çerçevesinde örgütün kız çocuklarını kaçırma eylemleri ölümlü sonuçlanan eylemlerine nazaran kamuoyunda daha fazla yer bulmuştur. Bunun en büyük nedeni sosyal medyada özellikle de ünlülerin başlattığı dijital

toplumsal eylemdir. Boko Haram kaçırdığı kızları terör örgütü elemanlarıyla takas maksadıyla kullandığı gibi kızları militanlarla zorla evlendirmiş, köle olarak kullanmış ve Hristiyan olanları din değiştirmeye zorlamıştır. Boko Haram tarafından kaçırılan kızların bir kısmının da terör örgütü elemanı olmaya zorlandığı, istismar edildiği, yeni militanlar yetiştirmek için zorla hamile bırakıldığı, örgüte yeni kadın eleman temini için kullanıldığı ve hatta bazı kızların canlı bomba eylemlerinde kullanıldığı da iddia edilmektedir.

Boko Haram'ın adam kaçırma eylemlerinde çok sayıda insanı aynı anda kaçırmayı, kaçırılan insanların ailelerinin Boko Haram terör örgütünden korktukları için bu durumu güvenlik güçlerine bildirmemeleri, resmi görevlilerin terör örgütü elemanlarına muhbirlik yapması ve Nijerya hükümetinin olaylara duyarsız kalması örgütün güçlenmesine neden olmaktadır. Boko Haram'ın özellikle eğitim alan okul öğrencilerini hedef olarak seçmesi, kaçırılan öğrencilerin güvenlik güçlerince kurtarılmasının güçlüğü gibi hususlar terör örgütüne güç katmaktadır. Bu eylemler terör örgütüne moral kaynağı sağlarken, diğer terör örgütlerine de örnek teşkil edebilmektedir. Bu nedenle çok sayıda insanın tek bir seferde kaçırılması türünden eylemlerin diğer terör örgütleri tarafından da bir eylem yöntemi olarak kullanılmasının söz konusu olabileceği değerlendirilmektedir.

Chibok kızlarının kaçırılması örnek olayı özelinde, bir terör eylemi yöntemi olarak adam kaçırma eyleminin kamuoyunda oldukça etkili olduğu görülmektedir. Kızların Boko Haram tarafından kaçırılması hem Nijerya'da hem de uluslararası kamuoyunda tepkilere neden olmuştur. Kızların sağ olarak evlerine dönebilmelerini sağlamak ve Nijerya hükümetinin dikkatini bu eyleme yoğunlaştırmasını sağlamak maksadıyla ülke genelinde protesto gösterileri düzenlenmiş, ancak bu protestolar şiddet içerdiği gerekçesiyle engellenmeye çalışılmış ve bir neticeye erişmemiştir.

Kaçırılan Chibok kızlarının kurtarılması maksadıyla alınan tedbirlerin artırılması ve bu eyleme yönelik bir tepkinin verilmesi sosyal medyada başlatılan kampanyanın ardından gerçekleşmiştir. Dahası söz konusu sosyal medya kampanyasının uluslararası bir etki üretmesi, ABD Başkanı Barack Obama'nın eşi Michelle Obama'nın sosyal medya kampanyasına destek vermesinin ardından başlamıştır. Bu olay, günümüzde hemen hemen tüm toplumlar tarafından etkin olarak kullanılan, kamuoyu oluşturmada geleneksel medya araçlarından daha etkin hale gelen sosyal medyanın terörizmle mücadelede etkin olarak kullanılması gerektiğini gözler önüne sermiştir.

KAYNAKÇA

- ABD Dışişleri Bakanlığı. (2019). Trafficking in persons report. <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/06/2019-Trafficking-in-Persons-Report.pdf> (Erişim Tarihi: 10.06.2021).
- Abdul’Aziz, I. (2018, 02 Mart). Boko Haram abduct 3, residents threaten to abandon their villages. <https://www.africanews.com/2018/03/02/boko-haram-abduct-3-residents-threaten-to-abandon-their-villages/> (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Adusei, L.A. (2015). Terrorism, insurgency, kidnapping, and security in Africa's energy sector. *African Security Review*, 24(3), s. 332-359, doi: 10.1080/10246029.2015.1072967.
- Aljazeera. (2018, 25 Şubat). 110 Nigerian schoolgirls still missing after attack. <https://www.aljazeera.com/news/2018/02/25/110-nigerian-schoolgirls-still-missing-after-attack-minister/> (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Aljazeera. (2020, 27 Aralık). At least 40 feared abducted in northeast Nigeria. <https://www.aljazeera.com/news/2020/12/27/at-least-40-loggers-feared-abducted-in-northeast-nigeria> (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Aljazeera. (2021, 25 Şubat). Gunmen kidnap over 300 girls in Nigeria school raid. <https://www.aljazeera.com/news/2021/2/26/nigerian-school-students-abducted-i-second-kidnapping-in-a-week> (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Aminu, A. (2014, 16 Nisan). As many as 200 girls abducted by Boko Haram, Nigerian officials say. <https://edition.cnn.com/2014/04/15/world/africa/nigeria-girls-abducted/index.html> (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Aminu, A. (2014, 18 Aralık). Officials, s. Boko Haram kidnaps 185 women and children, kills 32 people. <https://edition.cnn.com/2014/12/18/world/africa/nigeria-boko-haram-kidnapping/> (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Associated Press. (2014, 24 Haziran). Witnesses, s. Extremists abduct 91 more people in Nigeria in deadly weekend attacks on villages. <https://www.foxnews.com/world/witnesses-extremists-abduct-91-more-people-in-nigeria-in-deadly-weekend-attacks-on-villages> (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Bak, T. (2017). Manners of performing terrorist attacks. *International conference knowledge-based organization*, 23(1), s. 25-31, doi:10.1515/kbo-2017-0004.
- Bauer, W. (2018). Çalınan hayatlar: Boko Haram ve Afrika'nın kalbindeki terör. (Sergen Özhan, Çev.). İstanbul: Kor Yayınları.
- BBC. (2015, 03 Ocak). Boko Haram unrest: Gunmen kidnap Nigeria villagers. <https://www.bbc.com/news/world-africa-30666011> (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- BBC. (2021, 07 Haziran). Abubakar Shekau: Nigeria's Boko Haram leader is dead, say rival militants. <https://www.bbc.com/news/world-africa-57378493>. (Erişim Tarihi: 07.06.2021).
- Bello, M. M. (2021). The Terror Campaign of Boko Haram: Its Transformation and Challenges to Nigeria's Security. *Golden Ratio of Social Science and Education*, 1(2), 85-94.
- Busari, S. (2021, 29 Ocak). Several remaining missing Chibok schoolgirls escape from Boko Haram. <https://edition.cnn.com/2021/01/29/africa/nigeria-chibok-girls-escape-intl/index.html>. (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Cantekin, A. (2011). Terör olaylarının özelliklerinin haber medyasında haber yapılaşma etkileri. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 21(1), s. 83-101.
- CBS News. (2020, 15 Aralık). Boko Haram claims kidnap of hundreds of Nigerian schoolboys. <https://www.cbsnews.com/news/boko-haram-nigeria-kidnapping-kankara-hundreds-schoolboys-katsina-attack/> (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Coyne, B. (2014). Michelle Obama tweets to #BringBackOurGirls. https://blog.twitter.com/en_us/a/2014/michelle-obama-tweets-to-bringbackourgirls.html (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Falode, J.A. (2016). The nature of Nigeria's Boko Haram war, 2010-2015: A strategic analysis *Perspectives On Terrorism*, 10(1).

- Ghobari, M. ve Mukhashaf, M. (20 Mart 2015). Suicide bombers kill 137 in Yemen mosque attacks. <https://www.reuters.com/article/us-yemen-attack-bomb-idUSKBN0MG11J20150320>. (Erişim Tarihi: 21.09.2021).
- Global Terrorism Database (2020a). Perpetrator groups responsible for more than 100 terrorist attacks, 2019. <https://start.umd.edu/gtd/about/> (Erişim Tarihi: 17.05.2021).
- Global Terrorism Database (2020b). Five Perpetrator Groups With The Most Attacks Worldwide, 2019. <https://start.umd.edu/gtd/about/> (Erişim Tarihi: 19.05.2021).
- Global Terrorism Database. (2020, 9 Haziran). Global Terrorism Overview: Terrorism in 2019. https://www.start.umd.edu/pubs/START_GTD_GlobalTerrorismOverview2019_July2020.pdf. (Erişim Tarihi: 05.05.2021).
- Haruna, A. (2016, 15 Haziran). Nigeria: Boko Haram Kills Four, Abducts Women in Borno Village. <https://allafrica.com/stories/201606150797.html>. (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Hiiraan Online. (5 Mart 2018). Committee: 587 dead in Oct 14 terror attack. https://hiiraan.com/news4/2018/Mar/157047/committee_587_dead_in_oct_14_terror_attack.aspx. (Erişim Tarihi: 21.09.2021).
- Howcroft, J. (2016). The strategy and tactics of terrorism. Wither, J. K. ve Mullins, S. (Ed.) Combating Transnational Terrorism içinde (ss.33-49). Sofia: Procon.
- Jenkins, B.M. (1974). Terrorism and kidnapping. California: RAND Paper Series.
- Jenkins, B. M. (1977). Combating International Terrorism: The Role of Congress. California: RAND.
- Kekilli, E., Ömer, H. ve Abdoulaye, İ.B. (2017). Bir örgütün anatomisi. SETA Analiz Yayınları. <https://setav.org/assets/uploads/2017/08/BokoHaram.pdf>. (Erişim Tarihi: 12.06.2021).
- Kola, O. (2019, 19 Temmuz). Nigeria: 6 aid workers missing in Boko Haram attack. <https://www.aa.com.tr/en/africa/nigeria-6-aid-workers-missing-in-boko-haram-attack/1536595>. (Erişim Tarihi: 11.05.2021).
- Kydd, A. H. ve Walter, B. F. (2006). The strategies of terrorism. International security, 31(1), s. 49-80. doi: 10.1162/isec.2006.31.1.49.
- Lavender, J. (2015, 18 Ocak). Boko Haram fighters believed to have kidnapped 80 people and killed three others. <https://www.mirror.co.uk/news/world-news/boko-haram-fighters-believed-kidnapped-5001347> (Erişim Tarihi: 10.05.2021).
- LeFigaro. (2019, 29 Ağustos). Nigeria: Des dizaines de villageois enlevés pour des rançons. <https://www.lefigaro.fr/flash-actu/nigeria-des-dizaines-de-villageois-enlevés-pour-des-rançons-20190829> (Erişim Tarihi: 12.05.2021).
- Loertscher, S. ve Milton, D. (2015). Held hostage: Analyses of kidnapping across time and among jihadist organizations. Combating Terrorism Center. <https://ctc.usma.edu/held-hostage-analyses-of-kidnapping-across-time-and-among-jihadist-organizations/> (Erişim Tarihi: 17.05.2021).
- Macleay, R. ve Alfa, I. (2021, 21 Mayıs). Nigerian terrorist leader 'dies' again. Was this the end of his 9th life? <https://www.nytimes.com/2021/05/21/world/africa/nigeria-boko-haram-Abubakar-Shekau.html> (Erişim Tarihi: 20.05.2021).
- Maiangwa, B. ve Uzodike, U.O. (2012). The changing dynamics of Boko Haram terrorism. Al Jazeera Centre for Studies. <https://studies.aljazeera.net/ar/node/1259>. (Erişim Tarihi: 23.05.2021).
- Maina, M. (2017, 03 Eylül). Boko Haram kills 11, abducts 4 in Banki IDPs camp in Borno. <https://dailypost.ng/2017/09/03/boko-haram-kills-11-abducts-4-banki-idps-camp-borno/> (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Maliactu. (2017, 10 Haziran). Nigeria: 4 personnes égorgées après l'arrestion d'un commandant de Boko Haram. <https://maliactu.net/nigeria-4-personnes-egorgees-apres-larrestion-dun-commandant-de-boko-haram/> (Erişim Tarihi: 16.05.2021).

- News24. (2018, 12 Ocak). Four dead in two Boko Haram attacks in Cameroon: Sources. <https://www.news24.com/news24/Africa/News/four-dead-in-two-boko-haram-attacks-in-cameroon-sources-20180112>. (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Mark, Monica. (2014, 28 Aralık). Obiageli Ezekwesili: "When they took the girls, our government went under". <https://www.theguardian.com/world/2014/dec/28/obiageli-ezekwesili-bring-back-our-girls-boko-haram-school-kidnapping> (Erişim Tarihi: 01.06.2021).
- Markovic, V. (2021). Fighting a losing battle? Countering terrorism financing in Nigeria and Somalia. *South African Journal of International Affairs*, 28 (2), s.167–186. doi:10.1080/10220461.2021.1924253.
- Matfess, Hilary. (2017). *Women and the war on Boko Haram*. London: ZEDbooks.
- Nigeri Sun. (2014, 27 Mayıs). Nigerian government 'called off deal' to free kidnapped girls. <https://www.nigeriasun.com/news/222347979/nigerian-government-called-off-deal-to-free-kidnapped-girls>. (Erişim Tarihi: 04.06.2021).
- Ola, Lanre. (2014, 12 Mayıs). Boko Haram Offers to Swap Kidnapped Nigerian Girls for Prisoners. <https://www.reuters.com/article/us-nigeria-girls-idUSBREA4A0B620140512> (Erişim Tarihi: 06.06.2021).
- Olin, L. (2014, 09 Mayıs). #BringBackOurGirls: Hashtag activism is cheap—and that's a good thing. <https://time.com/94059/bringbackourgirls-hashtag-activism-is-cheap-and-thats-a-good-thing/> (Erişim Tarihi: 09.05.2021).
- Omenma, J. T., Onyishi, I. E. ve Okolie, A.-M. (2020). A decade of Boko Haram activities: the attacks, responses and challenges ahead. *Security Journal*. doi:10.1057/s41284-020-00231-9
- OXFAM, (2021, 10 Ekim). How Bring Back Our Girls went from hashtag to social movement, while rejecting funding from donors, OXFAM, <https://oxfamblogs.org/fp2p/how-bring-back-our-girls-went-from-hashtag-to-social-movement-while-rejecting-funding-from-donors/> (Erişim Tarihi: 04.05.2021).
- Oyewole, S. (2015). Boko Haram: Insurgency and the War against Terrorism in the Lake Chad Region. *Strategic Analysis*, 39 (4), s. 428-432. doi: 10.1080/09700161.2015.1047227.
- Oyewole, S. (2016). Rescuing Boko Haram's schoolgirl victims. *New Zealand International Review*. 41(1), s. 25-28.
- Price, H. E. (1977). The strategy and tactics of revolutionary terrorism. *Comparative Studies in Society and History*, 19(1), s. 52-66. doi: 10.1017/S0010417500008495.
- Pricopi, M. (2016). Tactics used by the terrorist organisation Boko Haram. *Scientific Bulletin*, 21(1): 40-45. doi: 10.1515/bsaft-2016-0035.
- Ray, N. (2016, 20 Şubat). Growing threat of terrorism in Africa: The case of Boko Haram. *Council Of World Affairs*. https://www.icwa.in/show_content.php?lang=1&level=3&ls_id=5066&lid=808 (Erişim Tarihi: 01.05.2021).
- ReliefWeb. (2020, 14 Mayıs). The Almajiri situation. <https://reliefweb.int/report/nigeria/almajiri-situation>. (Erişim Tarihi: 01.05.2021).
- Reuters. (2014, 05 Mayıs). Nigeria police arrest protest leader for abducted girls. <https://www.reuters.com/article/us-nigeria-girls-protester-idUSBREA440AE20140505> (Erişim Tarihi: 14.05.2021).
- Reuters. (2017, 25 Ağustos). Suspected Boko Haram militants kill 15 in Cameroon. <https://www.reuters.com/article/uk-nigeria-security-cameroon-idUKKCN1B51TA> (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Saharareporters. (2017, 14 Haziran). 10 killed, 6 missing as boko haram raid communities around Chibok. <http://saharareporters.com/2017/06/14/10-killed-6-missing-boko-haram-raid-communities-around-chibok>. (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Salim, M. ve Loveday M. (18 Temmuz 2015). At least 130 are dead in Iraq after a massive bomb attack. <https://www.washingtonpost.com/world/at-least-130-dead-in-iraq-after-massive-bomb-attack>

- attack/2015/07/18/01798182-74b9-4388-a2ed-cee7fd54976d_story.html. (Erişim Tarihi: 21.09.2021).
- Sıradağ, A. (2015). Sahra Altı Afrika'sında terörist grupların yükselişi Boko Haram ve Eş- Şebab. http://file.setav.org/Files/Pdf/20150520201544_125_afrika_web.pdf. (Erişim Tarihi: 13.05.2021).
- Şahin, R. (2017). Yazılı basında terör kurbanı çocuklar. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2017 (9), s. 57-64.
- Şimşek, M. (2016). Terörizm: Kavramsal Bir Çalışma. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (54), s. 319-335.
- Tanrıverdi, G. (2017). Barış sürecinde bozguncular sorunu: Abu Seyyaf örneği. *Kapadokya Akademik Bakış Dergisi*, 1(2), s. 74-93.
- The Global Centre for the Responsibility to Protect. (2021, 31 Mayıs). Nigeria. <https://www.globalr2p.org/countries/nigeria/> (Erişim Tarihi: 15.05.2021).
- The Guardian. (2018, 12 Ocak). Boko Haram kill 20 loggers in Borno. <https://guardian.ng/news/boko-haram-kill-20-loggers-in-borno/> (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- The Guardian. (2020, 20 Aralık). Boko Haram abducts 35 along Maiduguri-Damaturu Highway. <https://guardian.ng/news/boko-haram-abducts-35-along-maiduguri-damaturu-highway/> (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Thornton, T.P. (1964). Terror as a weapon of political agitation. Eckstein, H. (Ed.), *Internal war: Problems and approaches* içinde. (ss.71-99). New York: The Free Press.
- Turan, D. ve Murat, U. (2017). Kâr amacı gütmeyen kuruluşların terörizmin finansmanı ve kara para aklama üzerindeki rolü. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, 19(3), s. 27-43.
- United States Department of State Publication. (2019). Country Reports on Terrorism 2018. <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/11/Country-Reports-on-Terrorism-2018-FINAL.pdf>. (Erişim Tarihi: 21.09.2021).
- U.S. Army Training and Doctrine Command. (2003). A military guide to terrorism in the twenty-first century. Army Publications. <https://fas.org/irp/threat/terrorism/> (Erişim Tarihi: 11.05.2021).
- US Army Training and Doctrine Command (2015). Threat Tactics Report: Boko Haram. <https://info.publicintelligence.net/USArmy-BokoHaram.pdf> (Erişim Tarihi: 10.06.2021).
- U.S. Department of State Bureau of Counterterrorism. (2020). Country Reports on Terrorism 2019. <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/06/Country-Reports-on-Terrorism-2019-2.pdf> (Erişim Tarihi: 19.05.2021).
- Walker, A. (2012). *What is Boko Haram?* Washington: United States Institute of Peace.
- Wilkinson, P. (1979). *Terrorism and the liberal state*. New York: University Press.
- Yun, M. (2007). Hostage taking and kidnapping in terrorism: Predicting the fate of a hostage. *Professional issues in criminal justice*, 2(1), s. 23-40.